

**Αρμονικά
με τη φύση.**

**Τέχνη της
ισορροπίας.**

**Μερικά παραδείγματα
δημιουργικών και
καλλιτεχνικών
δραστηριοτήτων στα
Κάτω Μπεσκίντι σε
σχέση με τη φύση που
τα περιβάλλει.**

**Ενημερωτικό υλικό για
οικολογικά εργαστήρια**

Εισαγωγή:

Η τέχνη και η φύση είναι άρρηκτα συνδεδεμένες στην περιοχή μας και η φύση ήταν και εξακολουθεί να είναι πηγή έμπνευσης και μέσο επιβίωσης για ανθρώπους. Η φύση δεν τη βλέπουμε ποτέ με αδιαφορία, διότι μας επέτρεψε να αναπτύξουμε και να βελτιώσουμε την κατανόηση του κόσμου.

Η σημερινή κοινωνία μας την αντιλαμβάνεται ως κάτι με το οποίο δεν είμαστε μέσα μας δεμένοι, οπότε επιτρέπουμε την υπερεκμετάλλευση των φυσικών πόρων, μόνο και μόνο για να ικανοποιήσουμε τις δικές μας ανάγκες.

Εν τω μεταξύ, ο άλλοτε σημαντικός ρόλος της φύσης στη ζωή και την τέχνη των ντόπιων κατοίκων και καλλιτεχνών ήταν πολύ πιο σύνθετος:

1. Η φύση αποτελούσε και την έμπνευση και την ύλη: Η φύση δεν είναι απλώς ένα αντικείμενο παρατήρησης, αλλά μια πηγή βαθιάς έμπνευσης και ένα στοιχείο με το οποίο οι καλλιτέχνες δημιουργούν έναν ισχυρό συναισθηματικό δεσμό.

2. Είναι μια αποθήκη πολύτιμων υλικών που εγγυώνται την επιβίωση σε δύσκολες συνθήκες: Η φύση έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην επιβίωση παρέχοντας βασικούς πόρους (τροφή, οικοδομικά υλικά, φάρμακα κ.λπ.).

3. Κατανόηση της οικολογικής ισορροπίας: Η ευαισθησία και η περιέργεια απέναντι στη φύση μας επιτρέπουν να κατανοήσουμε καλύτερα τα οικοσυστήματα και τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των διαφόρων στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος, ώστε να βρούμε καλύτερα τη δική μας θέση.

Επίσκεψη στο υπαίθριο μουσείο στο Σύμπαρκ

Ο ΞΕΝΑΓΟΣ ΜΑΣ: AGNIESZKA BARSZCZ- BYLICA, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΣ ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑΣ

Ρωτήσαμε την Αγκιέσκα ποιες μορφές λαϊκής χειροτεχνίας αντλούν πρώτες ύλες από τη φύση, πώς χρησιμοποιούνται τα φυτά και αν φυτικά μοτίβα εμπνευσμένα από τη φύση μπορούν να βρεθούν στη λαϊκή τέχνη του λαού στους πρόποδες των Μπεσκίντων.

Ρωτήσαμε την Αγκιέσκα ποιες μορφές λαϊκής χειροτεχνίας αντλούν πρώτες ύλες από τη φύση, πώς χρησιμοποιούνται τα φυτά και αν φυτικά μοτίβα εμπνευσμένα από τη φύση μπορούν να βρεθούν στη λαϊκή τέχνη του λαού στους πρόποδες των Μπεσκίντων.

Η πλεκτική αναπτύχθηκε κυρίως εκεί όπου ήταν εύκολο να βρεθεί η πρώτη ύλη, δηλαδή η λυγαριά για την καθατοπλεκτική, π.χ.: στην κοιλάδα του Σαν ή κοντά στη Μπόμποβα, στον ποταμό Μπιάλα. Άνθρωποι ασχολούνται με την υφαντική σε εργαστήρια στην πίσω αυλή. Εδώ, σχεδόν όλοι καλλιεργούσαν λινάρι και σε πολλά σπίτια υπήρχαν αργαλεία. Υφαίνονταν απλοί λινέιοι καμβάδες, διακοσμημένοι με σταυροβελονιά και μερικές φορές τυπώνονταν φυτικά στολίδια από καλούπια.

Υπάρχουν λίγα φυτικά μοτίβα στις διακοσμητικές τέχνες της περιοχής μας. Πάνω από τα κρεβάτια ήταν κρεμασμένα διακοσμητικά υφάσματα με μοτίβα από λουλούδια του εξοχικού κήπου: υπήρχαν τριαντάφυλλα, βιολέτες, κρίνα, τουλίπες... μερικές φορές και ένας πελαργός. Οι πύλες, οι πόρτες ή τα ιερά ή οι ιερές εικόνες: επειδή σε κάθε σπίτι, σε κάθε δωμάτιο, υπήρχε μια γωνιά του ιερού - διακοσμούσαν με απλά λουλούδια από μαλακό χαρτί. Στα περβάζια των παραθύρων τοποθετούνταν κόκκινα γεράνια σε γλάστρα για διακόσμηση και μυρτιές για γούρι.

Η μυρτιά χρειαζόταν για πλέξιμο των γιρλαντών που στόλιζαν τα κεφάλια των απάντρευτων κοριτσιών. Τα βότανα συχνά αποξηραίνονταν στο διάδρομο του σπιτιού: αχιλλέα για τον καθαρισμό, μέντα για το στομάχι, μπαχαρικά για την κουζίνα.

Προκειμένου να εμποδίζουν τους ανθρώπους να βλέπουν μέσα από τα παράθυρα, αντί για κουρτίνες κρεμούσαν διακοσμητικά με τη μορφή κομμένων σχεδίων με φυσικά ή αγροτικά μοτίβα: λουλουδία, κόκορες κ.λπ.

Οι πιο ωραίες διακοσμήσεις αποτελούσαν οι αράχνες από άχυρο και χαρτί. Αυτή η παραδοσιακή διακόσμηση παραδοσιακών σπιτιών είναι γνωστή σε όλη την Πολωνία. Στις πρόποδες των Μεσκίντων, πιο συχνά φτιάχναν τις ακτινωτές αράχνες. Στο κεντρικό μέρος του δωματίου, σχοινιά με στολίδια κομμένα από μαλακό χαρτί και πλεγμένα με καλαμάκια ήταν στερεωμένα ακτινωτά στην οροφή. Υπήρχε επίσης μια άλλη μορφή αράχνης: από μπάλα πηλού ή από μια πατάτα. Η αράχνη-σφαίρα γεννιόταν όταν μίσχους άχυρου βάζαν σε μια πατάτα και στη συνέχεια σε κάθε έναν τοποθετούσαν δίσκους από μαλακό χαρτί. Αυτή είναι μια πολύ χρονοβόρα δουλειά, γι' αυτό και οι αράχνες φτιάχνονταν για μεγάλες περιστάσεις: για τα Χριστούγεννα ή το Πάσχα, για γάμους και άλλες τελετές. Υποτίθεται ότι έφερναν τύχη, ότι προστάτευαν από το κακό.

Μια πολύ ενδιαφέρουσα παράδοση που περνάει από γενιά σε γενιά και υπάρχει και σήμερα είναι η μεταφορά ανθοδέσμης στην εκκλησία κατά τη γιορτή της Παναγίας των Βοτάνων στις 15 Αυγούστου. Οι ανθοδέσμες έπρεπε να περιλαμβάνουν βότανα, δημητριακά, φρούτα, καθώς και λουλούδια από τον κήπο του σπιτιού. Σε αυτόν τον κήπο υπήρχε ένα εύχρηστο φαρμακείο, και έτσι θεραπευτικά φυτά: η πικραλίδα όπως και η βαλεριάνα είχαν ηρεμιστική επίδραση στα νεύρα, το σαπουνόχορτο αφρίζει με το νερό και μπορούσε να χρησιμοποιηθεί αντί για σαπούνι, η ιτιόσπορος μπορούσε να ζυμωθεί ή να πίνεται ένα έγχυμα από αυτήν, η κουτσουπιά είχε ενισχυτική επίδραση στο σώμα, και η μολόχα χρησιμοποιούνταν αντί για παρακεταμόλη για όλες τις φλεγμονές και τους πόνους. Η άγρια φύση πέρα από τον φράχτη του κήπου του σπιτιού δεν ήταν μόνο ένας θησαυρός από χρήσιμα και απαραίτητα φυτά, αλλά και ένας σιτοβολώνας, ειδικά κατά τη διάρκεια της πρώιμης ανοιξιάτικης συγκομιδής. Οι χειμώνας συνήθιζαν να είναι πολύ μεγαλύτεροι και όταν οι πατάτες, για παράδειγμα, άρχιζαν να λείπουν τον Μάρτιο-Απρίλιο, οι σούπες μαγειρεύονταν από άγριο λάπαθο, τσουκνίδα ή αλεσμένη κουφοξυλιά. Σήμερα λέμε ότι είναι μια δίαιτα καθαρισμού του σώματος.

Πριν από περίπου 50 χρόνια, σταματήσαμε να καλλιεργούμε τη γνώση των άγριων φυτών που χρησιμοποιούσαν καθημερινά οι παππούδες μας. Η παραδοσιακή γνώση της καθημερινής χρήσης των φυτών στη λαϊκή κουλτούρα χάθηκε με την πλημμύρα της νεωτερικότητας στις δεκαετίες 50-60-70. Βλέπουμε ότι στην κοινότητά μας έχει δημιουργηθεί μια τρύπα γενεών. Οι γνώσεις των παππούδων μας δεν πέρασαν στους γονείς μας και τώρα εμείς ως εγγόνια εκτιμούμε τη σοφία τους. Ψάχνουμε για τις πολύτιμες και πρακτικές γνώσεις των βοτανολόγων, των αγγειοπλαστών, των μαγειρικών, των λυγαριάρηδων, των υφαντών... αλλά αυτοί οι άνθρωποι δεν βρίσκονται σχεδόν πια ανάμεσά μας.

Μια ιστορία υφασμένη από λινό

Ο ΞΕΝΑΓΟΣ ΜΑΣ: Ο Κ. JAN DZIUBYNA
ΑΠΟ ΤΟ ΛΕΜΚΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
ΑΓΡΟΚΤΗΜΑ ΔΖΙΟΥΒΝΙΞΚ ΣΤΟ
ΓΛΆΔΥΣΟΒ

*Ρωτήσαμε τον Γιαν ποιο φυτό είναι
ιδιαίτερα σημαντικό για τα
χειροτεχνήματα των Λέμκων.*

Σχεδόν σε κάθε λέμκικο χωριό υπήρχε ένας ξυλουργός, ένας υποδηματοποιός, ένας συνθέτης, ένας βοτανολόγος, ένας σιδεράς και συχνά ένας μυλωνάς. Κάθε αγρότης που σέβεται τον εαυτό του είχε σιταποθήκη. Αντί για άχυρο, οι σιταποθήκες συχνά είχαν στέγες από σανίδες ή ήταν καλυμμένες με ξυλοκέραμους από έλατο ή αγριόπευκο. Εξωτερικά, ήταν συχνά επενδυμένα με πηλό, για να προστατεύονται από πιθανή φωτιά. Δεν υπήρχε δάπεδο στο έδαφος, ήταν μόνο πατημένο χώμα. Το χειμώνα, όταν το έδαφος πάγωνε, το χώμα ανέβαινε μερικά εκατοστά. Για να σταθεροποιηθεί αυτή η επιφάνεια, ο πηλός αναμιγνύεται με άχυρο.

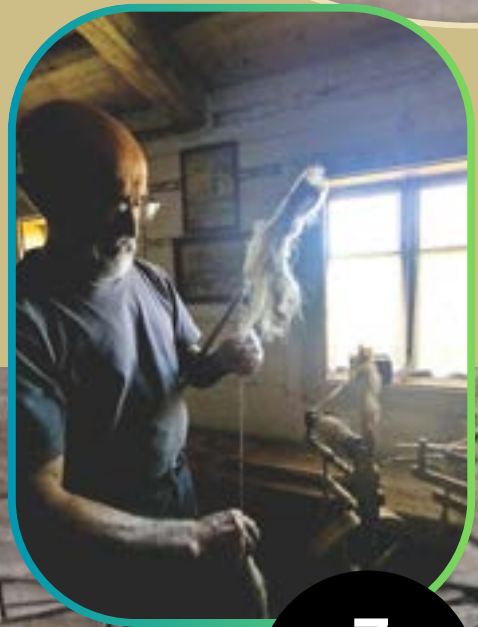
6

Το λινάρι καλλιεργούνταν σε κάθε χωριό του Λέμκων. Η λέμικη οικογένεια φύτευε λάχανο, πατάτες, φασόλια, κουκιά, έσπερνε σιτηρά και είχε ένα κομμάτι χωράφι όπου καλλιεργούσαν λινάρι. Οι μίσχοι λιναριού χρησιμοποιούνταν για την κατασκευή κλωστών και από τους σπόρους έβγαζαν λάδι. Υπήρχε ένα ελαιοτριβείο για κάθε δύο ή τρία χωριά. Το λινάρι κουρεύεται δύσκολα: οι μίσχοι του είναι άκαμπτοι και σκληροί, επομένως στο παρελθόν δεν το κουρεύανε αλλά το ξεριζώνανε. Το στέλεχος, από το οποίο αργότερα γίνονταν οι κλωστές, ήταν τότε μακρύτερο και η συγκομιδή των φυτών πιο εύκολη. Οι λινάροσποροι διαχωρίζονταν και χύνονταν σε καζάνια, όπου θρυμματίζονταν και στη συνέχεια κοσκινίζονταν. Το κοσκινισμένο μέρος του λιναριού είναι το πολύτιμο αλεύρι λιναριού. Τα περιβλήματα των σπόρων του λιναριού, ή αλλιώς τα πυρηνόκαρπα, που παραμένουν μετά το διαχωρισμό του αλεύρου, έχουν υψηλή περιεκτικότητα σε φυτικές ίνες και πολυσακχαρίτες, οπότε τα πρόσθεταν στη διατροφή των οικοσίστων ζώων. Οι Λέμκοι συνήθιζαν να παίρνουν λινέλαιο από το αλεύρι του λιναριού με θερμομηχανική διαδικασία σε ειδικό ελαιοτριβείο. 4 κιλά αλεύρι θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την εξαγωγή 1 λίτρου λαδιού. Το υπόλειμμα που προέκυψε μετά την έκθλιψη του λαδιού, η μάζα που ονομάζεται «μάκουχ», περιείχε πάνω από 20% πρωτεΐνη, όσο και το κρέας των ζώων. Το «μάκουχ» ήταν το πιο πλούσιο σε πρωτεΐνες τρόφιμο και προϊόν χωρίς κρέας που ήταν γνωστό στις αγροτικές περιοχές των Λέμκων τον 19ο αιώνα.

Και πώς παράγεται το λινό νήμα; Χρησιμοποιούσαν ένα ειδικό εργαλείο για το διαχωρισμό των ινών από το στέλεχος. Κατά την κρούση, ο πυρήνας του αποξηραμένου στελέχους λιναριού συνθλίβεται, αφήνοντας μόνο τις ελαστικές εξωτερικές ίνες. Οι ίνες που λαμβάνονταν με αυτόν τον τρόπο, συνθλίβονταν και χτυπιόντουσαν, και έπρεπε να χτενιστούν σε ειδικές χτένες με καρφίτσες διαφορετικής πυκνότητας, που ονομάζονταν τρίχες. Μετά το χτένισμα, η κλωστή στρίβονταν. Κάποιοι το έκαναν με χειροκίνητες ατράκτους άλλοι με μπομπίνες.

Φιγούρες από ξύλο φλαμουριάς

**Ο ΞΕΝΑΓΟΣ ΜΑΣ: Κ. JAN ŚWIĘS -
ΛΑΪΚΟΣ ΓΛΥΠΤΗΣ**

**Ρωτήσαμε τον ξεναγό μας τι θέματα
σκαλίζει στο ξύλο**

**Τώρα σκαλίζετε ένα όμορφο μεγάλο
ανάγλυφο, τι απεικονίζει; Από πού
προέρχονται οι ιδέες σας;**

Τα μοτίβα είναι παραδοσιακά: ένα
ανθισμένο δέντρο, ένα σταφύλι, ένα
τρωκτικό, ένας σκίουρος... ένας άγγελος, ένα
σαλιγκάρι, ένα γεράκι ή ένα όρnio. Ένα
δέντρο ανθίζει, ένα άλλο καρποφορεί.

Χαράζω λεπτά μοτίβα σε κολλημένες
σανίδες από φλαμουριά ή λεύκα, επειδή
είναι ανθεκτικές στη βροχή. Για να μην
καμπυλώσουν, κολλάω τη δεξιά και την
αριστερή σανίδα μαζί. Αυτή η σανίδα που
έχω εδώ είναι κολλημένη από ένα πολύ
παλιό δέντρο, με διάμετρο πάνω από 140
εκατοστά. Δημιουργώ επίσης γλυπτά.
Υπάρχει ένα άγαλμα του Θλιμμένου Χριστού
από ξύλο φλαμουριάς, ένας ληστρικός
χορός, μια πιέτα, Παναγίες, η Αγία
Οικογένεια, άγγελοι... και ένας βιολιστής και
ο Άγιος Φλωριανός... Κάθε πυροσβεστική
υπηρεσία στην περιοχή έχει ένα άγαλμα του
προστάτη τους του Αγίου Φλωριανού,
σκαλισμένο από εμένα...

Δίνετε μεγάλη προσοχή στις εκφράσεις του προσώπου των γλυπτών μορφών...

Έκφραση προσώπου χρειάζεται οπωσδήποτε. Προσπαθώ να κάνω κάθε πρόσωπο λίγο διαφορετικό. Στη Βύσοβα υπάρχει η φιγούρα μου ενός αγγέλου που παίζει τσέλο, αλλά συχνά σμίλευα και το μοτίβο του διαβόλου Μπορούτα, για παράδειγμα: σμίλευσα τον Μπορούτα με ένα λουλουδί φτέρης... που έψαχνε τη θέση του στον κόσμο: δεν τον ήθελαν στον παράδεισο επειδή δεν ήταν αρκετά αγγελικός, ούτε και στην κόλαση επειδή δεν ήταν αρκετά διαβολικός.

Ποια άλλα μοτίβα σκαλίζετε σε ξύλο;

Το μοτίβο της κουκουβάγιας είναι παρόν στη δουλειά μου. Η κουκουβάγια έχει αρνητικές συσχετίσεις στη λαϊκή παράδοση: είναι αρπακτικό και αν φωνάξει κάπου, κάποιος κοντά της θα πεθάνει πάντα. Δεν μπορεί να ακουστεί καθώς πετάει αθόρυβα, ρίχνοντας μόνο μια σκιά. Την εντόπισα το μεσημέρι, κατά τη διάρκεια της ημέρας, και την απομάκρυνα. Μάζευα μανιτάρια και τη στρίμωξα στη γωνία ενώ κοιμόταν, και πλησίασα τόσο πολύ που άνοιξε τα φτερά της. Λένε ότι όταν κάποιος βλέπει μια κουκουβάγια, είναι η τελευταία φορά που βλέπει κάτι στη ζωή του. Χάραξα μια τέτοια κουκουβάγια που φωλιάζει τα αυγά της πάνω σε ανθρωπίνα οστά, σε κνήμες. Έχω επίσης φτιάξει παρεκκλήσια με κολώνες σε αυτήν την περιοχή με μια φιγούρα στο κέντρο. Υπάρχει μια παράδοση εδώ να κατασκευάζονται σταυροί με μια λεγόμενη «καμπύλη» αντί για στέγη. Είναι καλυμμένα με ξυλοκέραμους, τα σκεπάζω εγώ ο ίδιος με ξυλοκέραμους. Υπάρχει ένας τέτοιος σταυρός στη Νοβίτσα, ένας στη Στάβισα και ένας στη Ρόπα, υπάρχουν πολλοί. Είμαι ξυλουργός στο επάγγελμα και φτιάχνω ξυλοκέραμους όπως ήταν παλιά, όταν τα ξεφλουδίζανε από τον κορμό. Το κούτσουρο του έλατου σχιζόταν γύρω από τον πυρήνα, έβγαιναν σφηνοειδή σανίδες, υπήρχε μια ειδική πλάνη για αυτό. Αυτή ήταν η απασχόληση του χειμώνα. Τα από πλάνη ήταν πιο ανθεκτικά από εκείνα που φτιάχτηκαν με πριόνι: δεν υπήρχαν κόμποι, δεν υπήρχαν στροβιλισμοί. Οι ξυλοκέραμοι που έγινε με πλάνη μπορεί να αντέξει έως και 100 χρόνια. Τους φτιάχναν από έλατο ή πεύκη, από ξύλο κωνοφόρων, ρητινώδες.

Όχι μόνο
ροδοπέταλα...
η λαϊκή τέχνη της
γυάλινης
ζωγραφικής

10

**Ο ΞΕΝΑΓΟΣ ΜΑΣ: ΜΟΝΙΚΑ ΤΕΣΛΟΥΚ - ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ
ΚΑΙ ΕΘΝΟΛΟΓΟΣ**

**Ρωτήσαμε τη Μόνικα πώς η φύση είναι παρούσα
στο καλλιτεχνικό της έργο και στη ζωή της.**

Πώς σας εμπνέει η φύση;

Η φύση με εμπνέει να ζω, μου δίνει ένα ρυθμό, και εδώ στη Νόβιτσα είναι αδύνατο να ξεφύγω από αυτόν το ρυθμό. Συμβαίνουν τόσα πολλά στη φύση που περιμένουμε τον χειμώνα να νιώσουμε ένα διάλειμμα. Ταυτόχρονα, χωρίς τη φύση, δεν θα μπορούσαμε να σπάσουμε αυτόν τον χειμώνα... Ένας δεσμός με τη φύση δεν μπορεί να επιτευχθεί άμεσα, είναι η τέχνη της ισορροπίας, της συνεχούς παρατήρησης και μια σχέση που χτίζεται με τα χρόνια. Χτίζω αυτή τη σχέση εδώ και 30 χρόνια.

Μόνο βρώσιμα λουλούδια υπάρχουν στον κήπο μου. Δεν ξέρω από πού προέρχεται η αγάπη μου για τα τριαντάφυλλα. Πάντα ονειρευόμουν ότι θα υπήρχαν τριαντάφυλλα εδώ και θα μπορούσα να φτιάξω κάτι από αυτά. Όταν ανθίσουν οι τριανταφυλλίες, μπορείτε να τις αλέσετε με τον κλασικό τρόπο σε μασκαρόνι με ζάχαρη: για ντόνατς, για παγωτό... όπως ακριβώς έκαναν οι προγιαγιάδες και οι γιαγιάδες μας. Φτιάχνουμε μαρμελάδα, σιρόπι τριαντάφυλλου και κρασί από ολόκληρα ροδοπέταλα μαγειρεμένα σε σιρόπι τριαντάφυλλου - καταφέρνοντας να κλείσουμε τη γεύση και το χρώμα τους σε ένα μπουκάλι. Έχουμε επίσης πέστο από ροδοπέταλα με λιαστές ντομάτες και μπαχαρικά, για σάντουιτς, για ζυμαρικά, το απόλυτο νούμερο ένα!

Αυτό που σας κάνει να ξεχωρίζετε δεν είναι μόνο η μαγειρική σας τέχνη εμπνευσμένη από τον κήπο σας και τα άγρια τριαντάφυλλα που φυτέψατε στις παρυφές του χωραφιού και στον κήπο μπροστά από το παράθυρό σας. Είστε κυρίως ένας καλλιτέχνης που ταυτίζεται με τη λαϊκή τέχνη της ζωγραφικής στο γυαλί.

Είμαι εθνολόγος στην εκπαίδευση, ενδιαφέρομαι πολύ για τη ζωγραφική στο γυαλί από τότε που ήμουν φοιτήτρια και έχει γίνει το πάθος μου. Στο παρελθόν, οργάνωνα εκθέσεις αυτής της τέχνης για πολλά χρόνια. Πρόκειται για μια τεχνική που έχει τις ρίζες της στη λαϊκή παράδοση, αν και σήμερα το παλιό χωριό δεν υπάρχει πια και έχουν απομείνει λίγοι πραγματικοί λαϊκοί καλλιτέχνες. Πάντα ζωγράφιζα όχι μόνο θρησκευτικά θέματα, αλλά και τη φύση που με περιβάλλει... ζωγραφίζω ακριβώς αυτό που βλέπω έξω από το παράθυρό μου. Ένας από τους κύριους χαρακτήρες των πίνων μου είναι ένας γέρικος καρπίνος που φυτρώνει σε ένα κοντινό δάσος, υπάρχουν τριανταφυλλιές, παλιά οπωροφόρα δέντρα... Τα ζωγραφίζω στις τέσσερις εποχές: φθινόπωρο, χειμώνα, άνοιξη. Είναι βαθιά ριζωμένα στο έδαφος.

Στο παρελθόν, οι πίνακες σε γυαλί κατασκευάζονταν σε μικρά εργαστήρια ζωγραφικής σε προσκυνηματικά κέντρα στα οποία ταξίδευαν οι κάτοικοι της υπαίθρου. Εκεί αγόραζαν πίνακες για τα σπίτια τους. Έξω από αυτά τα κέντρα, οι λαϊκοί καλλιτέχνες, αμόρφωτοι αλλά με μια εσωτερική ανάγκη να ζωγραφίσουν, ζωγράφιζαν ό,τι έβλεπαν: έτσι υπήρχαν εικόνες αγίων, αλλά και άλλα μοτίβα από τον κόσμο γύρω τους. Τα χρώματα συχνά παρασκευάζονταν από τις απλούστερες φυτικές χρωστικές ουσίες, καθώς οι καλλιτέχνες δεν είχαν την οικονομική δυνατότητα να αγοράσουν λαδομπογιές. Τα χρώματα λαδιού δημιουργούν το αποτέλεσμα της διαφάνειας και του υαλοπίνακα, στο οποίο επιδίωκαν οι δημιουργοί εικόνων σε γυαλί. Οι πίνακες ήταν κρεμασμένοι κάτω από την οροφή με τέτοιο τρόπο ώστε το φως να εισέρχεται από κάτω, ενισχύοντας το φαινόμενο της διαφάνειας. Όταν ζωγραφίζω μοτίβα από τη φύση, δεν τα αναπαράγω, αλλά τα συλλιζάρω, και αναλαμβάνω επίσης θέματα όπως οι λαϊκές Παναγίες, οι οποίες είναι παρούσες στη συνείδηση των απλών ανθρώπων και συχνά απεικονίζονταν να εκτελούν καθημερινές δραστηριότητες.

Υπάρχουν άλλες εμπνεύσεις από τη φύση στη ζωή σας;

Ο σύζυγός μου και εγώ διευθύνουμε ένα εργαστήριο μουσικών οργάνων στη Ζντύνια. Τα φλάουτα μπορούν να κατασκευαστούν από το πλατάνι των Μπεσκίντι, την αγριοκερασιά, την κερασιά πουλιών ή το φλαμούρι, για να δημιουργήσουν υπέροχα όργανα με όμορφο ήχο.

ΜΙΛΆΜΕ ΜΕ ΤΗΝ ANNA CZUCHTA ΚΑΙ ΤΟΝ PIOTR JASION, ΤΟΥΣ ΙΔΡΥΤΕΣ ΤΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ ΜΑΓΙΣΤΕΡΝΙΑ ΤΩΝ ΚΑΡΠΑΘΪΩΝ ΣΤΗ Σ'ΕΚΟΒΑ.

Βρισκόμαστε στα Κάτω Μπεσκίντι. Είναι ένα από τα λίγα μέρη στην Ευρώπη όπου εξακολουθεί να υπάρχει η σύνδεση μεταξύ της παραδοσιακής κοινότητας και της τοπικής φύσης, και αυτό μπορεί να γίνει αισθητό σε μέρη όπως τας Εργαστήριος... Ποια ήταν η έμπνευση πίσω από τη δημιουργία αυτού του τόπου;

Anna Czuchta: Στο Εργαστήριο, επικεντρώθηκα στην κληρονομιά μου και στις παραδόσεις και τον πολιτισμό των Λέμκων. Οι Λέμκοι ζούσαν με φυσικό τρόπο. Εδώ, η φύση ήταν το υλικό για την αρχιτεκτονική και το σχεδιασμό, καθώς και για τη θεραπεία ή τη μαγειρική τέχνη. Όλα εδώ έχουν νόημα, κάθε λεπτομέρεια έχει νόημα, δεν είναι τυχαία. Εστιάζουμε στην αυθεντικότητα και την ανοιχτότητα αυτού του τόπου.

Στην ολιστική προσέγγιση, τα φυσικά βότανα είχαν μαγειρική, φαρμακευτική και χρηστική αξία: ήταν παρόντα σχεδόν σε κάθε πτυχή της καθημερινής ζωής. Δεν υπήρχε τσάι εδώ, τα ποτά παρασκευάζονταν κυρίως από μέντα, άνθη φλαμουριάς ή βαλσαμόχορτο. Χρησιμοποιούνταν όμως και η πικραλίδα, η λαδίστρα, η κουτσουπιά και πολλά άλλα βότανα. Κάνανε φυτικά έλαια: από λινάρι ή βαλσαμόχορτο. Τα πιο σημαντικά ποώδη φυτά φύτευαν στα όρια των αγρών. Αυτές οι ποώδεις εκτάσεις όπου έβοσκαν οι χήνες εξαφανίζονται πλέον από το τοπίο μας, ως αποτέλεσμα των αλλαγών στον τρόπο καλλιέργειας της γης ή του συχνού κουρέματος. Εδώ στο Εργαστήριο Μαγιστέρνια, διατηρούμε τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιούμε τα βότανα, ώστε οι άνθρωποι να μπορούν να επιστρέψουν σε αυτά. Παράγουμε ενδιαφέρουσες συνθέσεις μειγμάτων τσαγιού με διάφορα πρόσθετα για να ενθαρρύνουμε την κατανάλωση φυσικών ροφημάτων.

Σερβίρετε λέμκη κουζίνα εδώ;

Anna Czuchta: Ναι. Αναδημιουργούμε παλιές συνταγές και σερβίρουμε παραδοσιακά πιάτα. Έχουμε εκδώσει ένα πολωνο-σλοβακικό βιβλίο μαγειρικής για την κουζίνα αυτής της περιοχής: στα πολωνικά λέμε πιάτα τσιψιν Λέμκων, στη σλοβακική πλευρά των βουνών είναι πιάτα των Ρούσνακ. Συχνά διαφέρουν ως προς το όνομα, μερικές φορές ως προς τα συστατικά. Η κουζίνα των Λέμκων είναι κυρίως χορτοφαγική. Το κρέας τρώγονταν μόνο «σε ειδικές περιστάσεις», τα φαγητά παρασκευάζονταν από ό,τι ήταν διαθέσιμο στο αγρόκτημα: αλεύρι, πλιγούρι, αυγά, κρέμα γάλακτος, τυρί. Χρησιμοποιήθηκαν πολλά μανιτάρια και τουρσιά, για παράδειγμα: η ειδικότητά μας είναι κακάριος νόστιμος τουρσί ή μαριναρισμένος.

Το Εργαστήριο Μαγιστέρνια των Καρπαθίων

Πώς παρασκευάζονται τα βοτανικά άλατα;

Πρόκειται για μια μακρά διαδικασία κατά την οποία τα άλατα αντλούν τις χρωστικές ουσίες από τα φυτά. Για παράδειγμα: το πορτοκαλί χρώμα μπορεί να προκύψει από την ανάμιξη λουλουδιών κατιφέ, βελούδου, πετάλων καλαμποκιού, παπαρούνας και ανθέων φορσύθιας.

Τι διακρίνει τη χώρα των Λέμκων από άλλα μέρη στα πολωνικά Καρπάθια;

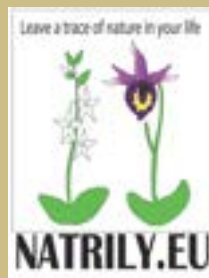
Piotr Jasion: Είναι δύσκολο να εξετάσει κανείς την κληρονομιά Των Κάτω Μπεσκίντι χωρίς τη φύση. Η φύση και οι άνθρωποι είναι τα δύο στοιχεία χάρη στα οποία χτίστηκαν εδώ χωριά: αυτά ήταν χωριά που ιδρύθηκαν σύμφωνα με το βλαχικό δίκαιο, το οποίο διακρίνει αυτήν την περιοχή των Καρπαθίων από άλλες. Οι Βλάχοι έφεραν εδώ ορισμένες αρχές δημιουργίας αγροτικού πολιτισμού. Τα χωριά σχημάτιζαν κλειστές κοινότητες, το καθένα ήταν ανεξάρτητο και έχτιζε τους δικούς του οικονομικούς χώρους, ενώ το καθένα είχε ακόμη και τη δική του ποικιλία γλώσσας. Η λεμική καλύβα ήταν προσαρμοσμένη στις δύσκολες ορεινές συνθήκες: είχε ψηλή στέγη από μανσάρδα, έτσι ώστε να μπορεί να προστεθεί η λεγόμενη «zachata», δηλαδή ένας επιπλέον τοίχος από σανίδες, τοποθετημένος περίπου μισό μέτρο πίσω από τον κύριο τοίχο, αλλά ακόμα κάτω από τη στέγη, προστατεύοντας έτσι από τον άνεμο και τη βροχή, δημιουργώντας έναν «διάδρομο» και έναν αποθηκευτικό χώρο κάτω από τη στέγη. Στη σοφίτα υπήρχε ένας αχυρνας: εδώ αποθηκεύονταν άχυρο και σανός, και κάτω, στο ισόγειο, υπήρχε ένας σχετικά μεγάλος χώρος. Στη μία πλευρά του υπήρχε ένας χώρος διαβίωσης για τους ανθρώπους, μόνο μερικώς θερμαινόμενος, συχνά χωρίς καμινάδα, στην άλλη πλευρά υπήρχαν στάβλος και ένας αχυρνας για τα ζώα. Θέλουμε να διαιωνίσουμε και να μεταδώσουμε τη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά της περιοχής μας. Λειτουργούμε στο πλαίσιο μιας ένωσης που ονομάζεται Civitas Nostra, η οποία υλοποιεί διάφορα προγράμματα. Το Εγγραστήριο Μαγιστέρια των Καρπαθίων είναι ένα από αυτά.

Περιεχόμενο και γραφιστική, κείμενο και φωτογραφίες:
Agnieszka Oleszkiewicz

Ευχαριστώ

Dominika Bartkowska
για την παροχή των γλυπτών
J. Świąsa

Dofinansowane przez
Unię Europejską

2024-1-PL01-KA210-YOU-000254679